

Informe

Abandonament Escolar Prematur i Qualitat de Govern a les regions europees

AUTORS:

Francesc Colomé
Clara Martínez
Marc Tataret

Novembre 2018

Aquest informe forma part del programa **Llegat Pasqual Maragall**
que rep el suport de:

Resum Executiu:

El present estudi analitza la relació existent entre el nivell d'educació formal dels països del continent europeu i la qualitat dels seus governs. Mitjançant una anàlisi quantitativa s'estableix una correlació entre l'abandonament escolar prematur (AEP); indicador que hem utilitzat per mesurar el nivell d'educació formal, i els indicadors de la qualitat de govern. S'ha analitzat una mostra de 272 regions de països europeus i s'ha treballat amb aquelles regions de països que compten amb democràcies consolidades. Establint l'AEP com a indicador de la manca de formació i qualitat de l'educació dels ciutadans d'un país o regió, es conclou que aquest indicador està directament relacionat amb la qualitat del govern i es constata que uns nivells baixos d'AEP donen com a resultat uns nivells alts de qualitat de govern. En aquest estudi s'argumenta a favor d'una direccionalitat concreta respecte a aquesta relació: és el nivell educatiu d'un país el condicionant més determinant del tipus de qualitat de govern que pot acabar obtenint un país i no el govern l'únic o el principal responsable de la qualitat educativa del país que dirigeix. També s'intueix una relació entre alts percentatges de Ni-nis, conseqüència de l'AEP, i els seus efectes nocius sobre la qualitat de govern d'un país.

Abstract:

The present study examines the relationship between the level of formal education in the European countries and the quality of their governments. Through a quantitative analysis, a correlation between premature dropout (ESL) and the indicators of the quality of government is established, being ESL the indicator used to measure the level of formal education. A sample of 272 regions from different European countries has been analyzed focusing primarily on those regions belonging to countries with consolidated democracies. By establishing the ESL as an indicator of the lack of education and the quality of the education of the citizens of a country, it is concluded that this indicator is directly related to the indicator of quality of government. A correlation between low levels of ESL and high levels of quality of government has also been found. This study also argues that, for the most part, it is the educational level of a country the factor determining the type of quality of government, thus ruling out the sole responsibility of the government in achieving this quality. Finally, a relationship between a high percentage of NEETs, resulting from ESL, and its harmful effects on the QoG of a country is also highlighted.

Paraules Clau: Abandonament Escolar Prematur, Qualitat de Govern, Europa, Regions.

Índex

1. Introducció	4
2. La qualitat de govern	8
3. Abandonament Escolar Prematur	14
4. L'AEP i la Qualitat de Govern a 272 regions europees.	18
4.1 Abandonament Escolar Prematur i els indicadors de qualitat de govern per una mostra de 10 regions europees.	23
4.2. Abandonament Escolar Prematur i els indicadors de qualitat de govern per a les regions europees.	27
5. Discussió	30
6. Futures línies d'investigació	35
7. Conclusions	39
9. Annex. Taules i gràfics.	45

1.Introducció

El món d'avui, en el que la globalització i el coneixement són preponderants, es diferencia del món dels últims setanta anys per les repercussions de poderosos processos de canvi, com l'automatització del treball, les migracions, les tecnologies de la informació i la comunicació i la desigualtat creixent, entre d'altres. Aquests canvis afecten un ampli ventall d'aspectes socials relacionats amb el nostre comportament, les nostres reaccions davant els estímuls socials, la manera d'entendre la política que ens governa i, en definitiva, la manera d'ubicar-nos en societat.

Si analitzem l'impacte dels canvis provinents de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, observem que el procés de tria, contrast i incorporació al nostre pensament dels continguts de la informació que ens arriba s'ha fet cada vegada més complex. A aquesta complexitat se suma a la perillosa tendència global que actualment es practica al descobert: la desinformació intencionada, el que es coneix com "fake news" o "postveritat". La capacitat per discernir la veritat de l'engany així com dur a terme amb eficàcia el procés de tria, ambdues accions imprescindibles per encertar en les decisions que prenem, és resultat, en gran mesura, de la nostra formació.

Les xarxes socials han canviat la manera que tenim de relacionar-nos i d'accedir a la informació, de formar-nos una opinió i de comportar-nos en l'àmbit de les relacions socials. La incorporació dels avenços de la intel·ligència artificial en aquest camp ha incrementat les possibilitats de manipulació d'aquestes relacions socials: la presència de "bots" a la xarxa (estimada en un 20%) que poden utilitzar les tècniques del *big data* per influir en les nostres opinions i comportament ha convertit les xarxes socials en un element susceptible de ser manipulat per influir els comportaments col·lectius. La polèmica al voltant de la utilització indeguda de dades de Facebook per part de Cambridge Analytica¹, amb el propòsit d'afavorir la victòria de l'actual president dels Estats Units, Donald Trump o la suposada interferència de Rússia en la seva victòria presidencial ("*Russia Leaks*"²) són una mostra d'aquesta nova realitat.

¹ <https://www.theguardian.com/uk-news/2018/may/06/cambridge-analytica-kept-facebook-data-models-through-us-election>

² <https://www.politico.com/story/2016/07/clinton-putin-226153>

El fet migratori ha estat vist per una part de la població com un escull que posa en perill la seva identitat cultural. La percepció negativa de la immigració que té una part important de la població comporta una sèrie de conseqüències i riscos. Els resultats de les darreres eleccions a diversos països europeus són una mostra d'aquesta realitat. Partits d'extrema dreta aconseguiren passar de ser una força minoritària o quasi irrellevant a convertir-se en segona força. Ben a prop nostre tenim l'exemple d'Itàlia, amb l'entrada al govern del partit "La Lliga" de Matteo Salvini l'any 2018; el de Finlàndia amb l'entrada al govern del partit "Finlandesos Vertaders" el 2015; el d'Alemanya, on "Alternativa per Alemanya" es va convertir en el tercer partit més votat l'any 2017; el d'Holanda amb Geert Wilders com a cap de l'oposició des del 2017 pel "Partit per la Llibertat" i el de França on la candidata del "Front Nacional", Marine Le Pen, va arribar a la segona volta de les eleccions presidencials franceses l'any 2017.

El món del treball també ha patit canvis derivats de les innovacions tecnològiques que han transformat les relacions laborals, la tipologia de demanda de mà d'obra i les competències necessàries per continuar essent competitiu. Aquests canvis es produeixen amb una freqüència exponencial que deixa molt poc marge d'adaptació als ciutadans.

Aquest fet ha afectat els projectes de vida d'una part important de la població, la seva autoimatge social - especialment entre les persones joves - i l'autoestima i la dignitat de les persones grans. Un exemple d'aquestes repercussions s'aprecia a l'estudi d'Anne Case i Angus Deaton, *Rising morbidity and mortality in midlife among white non-Hispanic Americans in the 21st century*, (Case and Deaton 2015). Aquest ens mostra com els canvis laborals als Estats-Units han generat un augment de l'atur entre els homes americans blancs de mitjana edat i sense formació, que, a l'hora, ha repercutit, en l'augment de l'índex de mortalitat entre aquest sector de població per suïcidi, alcoholisme o drogoaddiccions.

Aquests canvis estructurals profunds han provocat un progressiu creixement de la desigualtat dins els països, i han contribuït a crear un sentiment de desafecció d'una part important de la societat envers les seves institucions. El Brexit a Europa n'és un clar exemple.

L'educació és l'eina d'empoderament més important enfront d'aquests canvis complexos. Una de les funcions essencials dels sistemes educatius ha estat precisament la de proporcionar al futur ciutadà coneixements i recursos que el capacitin per decidir amb més encert. La transmissió de capacitats i coneixements directament relacionats amb l'adquisició d'esperit crític, d'autonomia personal i d'aptitud analítica no sempre ha estat associada explícitament al sistema educatiu - si bé hi ha estat present de manera implícita, i només d'uns anys ençà, les escoles s'han plantejat obertament aquesta problemàtica.

Les noves tecnologies i la desinformació als mitjans de comunicació, l'automatització del treball, les migracions i les creixents desigualtats interpel·len a tots els col·lectius nacionals en diferents aspectes de la seva vida. Per fer front a tots aquests canvis, sembla clar que el nivell d'estudis dels ciutadans d'un país és essencial per mantenir la cohesió i el benestar social. La capacitat d'afrontar el canvi social sempre ha estat considerada un dels objectius fonamentals del sistema educatiu i, per tant, aquest objectiu ha hagut d'anar-se modificant per intentar assolir, no sempre amb èxit, els nous reptes plantejats.

Com ens confirmen els estudis d'Amparo Castelló i Climent, *On the distribution of education and democracy* (Castelló-Climent 2008), de Martha C. Nussbaum, *Education and Democratic Citizenship* (Nussbaum, 2006) i de John Willinsky, *Democracy and Education: The Missing Link May Be Ours* (Willinsky, 2002), entre d'altres, el dèficit en l'educació comporta dèficits importants de qualitat democràtica que repercuteixen en la qualitat de vida dels països que el pateixen. Un dels principals determinants del dèficit educatiu de la població és l'abandonament escolar prematur (AEP). Per tant, els efectes de l'AEP s'estenen més enllà de la mera esfera econòmica -la productivitat en el lloc de treball- sobre l'estat de la salut, la despesa pública, la por a la immigració, la capacitat d'adaptació a les noves formes de treball, la desigualtat, la pobresa, la sensibilitat a les falsedats de les xarxes socials i la participació democràtica, entre altres (Colomé 2014; Puig 2015). Seguint aquesta línia de pensament, aquest estudi es planteja analitzar teòricament i empíricament la relació que existeix entre l'abandonament escolar prematur que observem a determinades societats i el que s'ha

definit com a "qualitat de govern" d'un país. Desenvolupem aquesta relació en les línies que segueixen.

A priori, sembla lògic que els principals responsables de proporcionar sistemes educatius d'èxit siguin els governs mitjançant una bona gestió dels recursos públics i un bon govern, però existeixen molts aspectes estructurals que intervenen en el percentatge d'abandonament escolar prematur i que, més enllà del que se sol assumir, no depenen de la gestió del govern. Com apunta Miquel Puig (2015), és el tipus de mercat de treball - de més valor afegit en coneixement o menys valor afegit en coneixement- sumat al context econòmic - normal/pròsper o de crisi - els factors que influeixen directament sobre el nivell d'abandonament escolar prematur. Puig no es refereix únicament ni tan sols essencialment a la qualitat de gestió del govern del sistema educatiu.

Podem veure en l'estudi citat que l'índex d'atur no té un gran impacte en l'abandonament escolar prematur en els països que tenen un mercat amb un alt valor afegit en coneixement, com és el cas de Dinamarca; i succeeix el contrari als països amb un mercat de treball amb baix valor afegit en coneixement on l'abandonament escolar es veu molt afectat pel nivell d'atur.

Així doncs, malgrat que no assumim en la totalitat la tesi que diu que l'AEP va lligat únicament, en països com el nostre, al nivell d'atur, ja que podem observar que existeixen altres factors que tenen incidència en l'AEP com es veurà més endavant (apartat 3), és necessari tenir presents els estudis que mostren la relació entre d'una banda, l'atur i la qualificació dels llocs de treball i d'altra banda, l'AEP. L'incidència de factors externs a la gestió pública posa en crisi el clàssic paradigma segons el qual el fracàs de l'educació o la qualitat de la política educativa pública (expressada en aquest cas per la taxa d'AEP) és sempre responsabilitat d'una mala gestió de les institucions educatives, i assenyalen, al contrari, a factors externs de pes i fora del control de les institucions de govern que tenen un impacte rellevant sobre l'AEP.

Cal ser conscients que la democràcia no és únicament la garantia de poder escollir als nostres representants públics mitjançant un sistema electoral net i just, sinó també la garantia de la qualitat dels serveis del sistema i de les institucions de l'estat, qualitat de

la qual en part depèn la confiança dels ciutadans en l'estructura que els envolta i que incideix en les seves vides així com en l'existència o absència de consciència col·lectiva i cultura cívica de cada ciutadà.

La mesura comparativa del grau de democràcia real que assolixen els països respecte de l'ideal de democràcia impossible d'assolir a la pràctica (Dahl 1989) serveix com a baròmetre de comparació entre països i com a motivació per, presumptament, intentar aconseguir els sistemes menys imperfectes possibles. Tant és així, que a final del segle XX els estudis en aquest camp se solien centrar a comparar entre si les democràcies imperfectes existents (Lijphart 1990; Diamond and Morlino 2005).

En aquest estudi hem volgut acotar les nostres línies d'investigació i allunyar-nos de l'ideal democràtic i els seus baròmetres per endinsar-nos en una anàlisi més tangible. No analitzarem en quin nivell democràtic es troben els països europeus, sinó que, assumint que són democràcies establertes (més o menys imperfectes), ens centrarem en la qualitat de les seves institucions: com de bé governen i quant properes són envers la ciutadania que els legitima.

Així doncs, l'interès per la qualitat de les nostres democràcies, les nostres institucions de govern i la vida pública, ens ha portat a preguntar-nos quin impacte pot tenir la qualitat de l'educació (expressada mitjançant l'indicador de l'abandonament escolar prematur) d'aquells ciutadans dels diferents països de la UE que tenen els historials de democràcia més antics, en la qualitat dels seus governs. Més concretament, aquest treball vol esbrinar empíricament si hi ha alguna relació entre l'abandonament escolar prematur (utilitzat com a indicador de la qualitat del sistema educatiu) d'una banda, i les causes del mal govern en les democràcies europees. L'experiència personal d'una qualitat de govern insuficient o pobre fa que els votants siguin més propensos a donar suport als partits populistes (Agerberg 2017).

2. La qualitat de govern

S'entén per "qualitat de govern" el nivell d'imparcialitat de les institucions que formen part d'un govern. Un govern d'alta qualitat és un govern que, a l'hora de prendre

decisions, no tindrà en compte més factors que els prèviament estipulats en la(es) llei(s) o política(ques) que correspon(en) a la situació o cas concret (B. O. Rothstein and Teorell 2008).

Aquesta és la definició encunyada per l'Institut de Gothenburg³ (*Gothenburg Research Institute*, GRI, institut de referència en l'àmbit mundial especialitzat a estudiar i mesurar la governança) que va reemplaçar la definició anterior, encunyada trenta anys abans pel Banc Mundial (World Bank Institute). A continuació es presenta la discussió política i acadèmica dels últims 30 anys al voltant del concepte de bon govern.

El concepte de bona governança ha estat en l'agenda de les institucions de desenvolupament des de fa més de 30 anys i s'ha convertit en indispensable en la cooperació al desenvolupament. El terme, que ha suscitat un intens debat acadèmic es va aparèixer per primer cop en un estudi del Banc Mundial, que es va centrar en el paper del bon govern de l'estat en el procés de desenvolupament econòmic i social. El context històric a finals dels anys vuitanta i principis dels anys noranta va estar marcat per la victòria del model estatunidenc d'estat i de sistema econòmic, on molts països satèl·lit de l'antiga Unió Soviètica es trobaven en un procés de transició al sistema capitalista. És en aquest moment quan el "Consens de Washington"⁴ s'interessà pel concepte, amb uns clars objectius de diplomàcia internacional, i el Banc Mundial va establir la següent definició de bon govern:

Les tradicions i institucions mitjançant les quals s'exerceix l'autoritat a un país. Això inclou (1) el procés pel qual els governs són seleccionats, monitorat i reemplaçat, (2) la capacitat del govern de forma eficaç formular i implementar polítiques sòlides, i (3) el respecte dels ciutadans i l'estat de les institucions que regeixen les interaccions econòmiques i socials entre ells.

Kaufmann, K & Zoido-Lobaton (1999) citat per B. O. Rothstein i Teorell (2008).

³ <https://gri.handels.gu.se/english>

⁴ terme encunyat per l'economista John Williamson el 1989 per definir les polítiques del Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional, Departament del Tresor dels Estats Units i Nacions Unides

Aquesta definició constitueix la base dels *"Worldwide Governance Indicators (WGI)"* del Banc Mundial que mesuren "veu i responsabilitat", "inestabilitat política i violència", "efectivitat del govern", "qualitat reguladora", "estat de dret" i "control de la corrupció".

La definició de bon govern del Banc Mundial va rebre importants crítiques per ser massa generalista, europeu-centrista i amb manca de rigor científic, i va provocar un important debat ideològic.

Aquesta és una definició molt àmplia i s'ha criticat per incloure tant el contingut de polítiques ("polítiques sòlides") com els procediments ("estat de dret"), així com les avaluacions dels ciutadans ("respecte"). També s'ha criticat per contenir tant les institucions d'accés al poder polític com les que exerceixen i implementen lleis i polítiques. En paraules de Keefer (2004, p.5):

"(...)si l'estudi de la governança s'estén a totes les qüestions relacionades amb com es governen els grups de persones (...), llavors hi ha pocs aspectes en totes les ciències polítiques i l'economia política que no cauen dins del domini de governança (...)".

Com citen Rothstein & Torrell (2008) de l'Institut de Gothenburg, si *"la qualitat del govern és tot, potser no és res."* Tanmateix, algunes institucions o aspectes polítics de la "política" han de ser més importants que els altres pel que ha de comptar com a qualitat de govern.

La definició de bon govern del Banc Mundial va ser criticada perquè era massa exigent en funció del context on es volia implementar: la bona agenda de governança, pot ser aclaparadora (no només per a molts països pobres), en particular, perquè no distingeix entre diverses particularitats institucionals i principis més bàsics. (Per exemple, en el cas de voler mesurar el nivell de transparència, que és una qüestió complexa, ja no únicament per països en vies de desenvolupament, sinó també pels considerats desenvolupats).

També es va criticar la definició del Banc Mundial per la seva manca de rigor científic, és a dir, és massa multivariable i àmplia per poder-la mesurar i quantificar.

Més enllà de les crítiques conceptuals o científiques, aquest concepte també suposà un debat ideològic on teòrics de diferents corrents de pensament van confrontar els seus punts de vista:

La definició del Banc Mundial tenia com a rere fons la premissa per la qual només es considerava els països en vies de desenvolupament com a univers d'estudi i, si aquests països seguien la doctrina del liberalisme econòmic, aconseguirien un desenvolupament econòmic i social, i per tant, una bona qualitat de govern. Així, tot el que era "bo pel desenvolupament econòmic" d'una societat, d'un país, havia necessàriament de portar a una bona governança (B. Rothstein and Teorell 2012).

Aquesta convicció es posà en dubte amb la crisi econòmica mundial de l'any 2008, quan els països considerats del 1r món quedaren greument afectats en les seves economies i teixit social, malgrat haver seguit fidelment els postulats neoliberals. Va ser en aquest moment quan el concepte de qualitat de govern va adquirir especial rellevància per l'Institut de Gothenburg.

En canvi, les tesis estructuralistes (el Pluralisme, l'Elitisme i el Marxisme) donaven poc pes a la gestió de les institucions en la prosperitat d'un país, essent els factors estructurals externs a la gestió (l'economia, l'estructura de classe, la cultura o la història) els responsables del tipus de societat i de les polítiques públiques dels països.

Una nova onada de recerca sorgida a mitjans del segle XX dins les ciències socials va contradir les tesis dels estructuralistes. El neoinstitucionalisme va situar l'Estat al centre de la discussió sobre el benestar dels països, considera que aquells que tenen millors sistemes econòmics, menys desigualtat, més benestar i més alts nivells de satisfacció personal són països on s'han regulat des de les institucions les estructures socioeconòmiques, l'economia, el treball, etc.

Aquestes teories conclouen que (a) el sistema polític i les institucions que el conformen són variables que cal analitzar separatament, (b) no només aquestes variables s'han d'analitzar separatament, sinó que l'anàlisi de la qualitat de les institucions és també necessària per als països considerats desenvolupats, (c) aquesta anàlisi és, a més, necessària perquè les institucions tenen un pes més important del que se'ls hi havia acordat fins ara en la prosperitat dels seus països.

La definició actual: Qualitat de Govern (QoG)

Fruit de la discussió teòrica i ideològica i de les crítiques rebudes per la definició de bon govern del Banc Mundial, el *Gothenburg Research Institute* va establir la definició amb la qual hem obert aquest apartat: La "qualitat de govern" (QoG) és el nivell d'imparcialitat de les institucions que formen part d'un govern. La Qualitat de Govern tindrà més o menys variables de mesura en funció del context i la situació en la qual es trobi el país a mesurar.

La definició de qualitat de govern (Qog) incorpora el concepte d'imparcialitat en comptes del de inexistència de corrupció de forma intencionada. La imparcialitat incorpora fets com la manca de clientelisme o la manca de nepotisme que no incorpora de forma explícita la definició de manca de corrupció.

Per tant, quan el *Gothenburg Research Institute* analitza la Qualitat de Govern als països europeus amb sistemes polítics consolidats utilitza tot un seguit de variables de mesura: El nivell de corrupció, la confiança en la justícia, l'efectivitat burocràtica, la confiança en el govern i el rendiment de comptes.

Els factors que influeixen a obtenir una més alta o més baixa qualitat d'un govern poden ser:

- El nivell de desenvolupament econòmic
- L'anomenat "capital polític"⁵

⁵ Intrínsecament relacionat amb el respecte de l'Estat de dret i la bona voluntat de govern.

- El nivell d'educació del país.

Així, un bon govern pot ser fruit, entre altres, d'un capital polític estable consolidat en el temps, que es tradueix en un estat democràtic, on els governants tenen incentius per millorar la qualitat de govern després que hagin arribat a un cert nivell de consolidació econòmica, mentre que als països més pobres tenen pocs incentius per a les inversions burocràtiques a llarg termini (Rothstein i Torrell, 2008). Charron i Rothstein (2016) reforcen el fet que nivells més elevats d'educació poden conduir una major confiança social dels individus en vers el seu govern, sempre que el país -o regions dins dels països- en què resideixin tinguin un entorn institucional prou imparcial i no corrupte. Per tant, hi haurà una major possibilitat de bon govern quan conflueixen els tres factors esmentats al paràgraf anterior, i aquesta relació es veurà molt més accentuada depenent del nivell de desenvolupament econòmic (Charron and Lapuente 2010).

Voldríem remarcar la diferència conceptual entre "qualitat de govern" i "qualitat democràtica". Malgrat que els dos termes són propers, defineixen conceptes diferents. El terme "democràcia", entès com a mecanisme d'accés al poder del govern, és un criteri necessari però insuficient per determinar la qualitat de govern (QoG):

"Si QoG equivalgués a democràcia, la importància de com s'exerceix el poder quedaria exclòs, ja que l'èmfasi només estaria en com s'aconsegueix el poder"

Charron i Lapuente, 2010, p. 9-10.

Entre els factors que defineixen una societat democràtica hi ha un cúmul de subtileteses que han donat peu al debat sobre els conceptes de qualitat democràtica i qualitat de govern. Una bona qualitat democràtica és condició *sine qua non* perquè un país sigui dirigit per un "bon govern", i al contrari, una baixa qualitat democràtica porta necessàriament a un "mal govern", donat que la legitimació de les seves bases seria, com a mínim, dubtosa.

La percepció positiva o negativa dels ciutadans d'un país respecte a l'eficàcia i l'encert dels seus governants a l'hora de prendre decisions ens dóna una bona mesura del que

aquests entenen per qualitat del seu govern. Aquest estudi s'ha basat precisament en indicadors construïts a partir d'enquestes fetes als ciutadans.

Hem mesurat la "qualitat de govern" a partir de sis indicadors presents en l'Índex de Progrés Social de les regions europees (EU-SPI). Tres d'aquests indicadors provenen del *Quality of Government Index* de la Universitat de Gothenburg i estan relacionats amb el nivell d'imparcialitat de les institucions d'un govern, i els tres indicadors restants provenen de l'Enquesta de Condicions de Vida de la Unió Europea (EU-SILC) i mesuren la percepció dels ciutadans sobre la qualitat de les seves institucions.

3. Abandonament Escolar Prematur

L'abandonament escolar prematur és un dels principals problemes socials a Europa. Literatura editada per la Comissió Europea el vincula a la desocupació, l'exclusió social, la pobresa i els problemes de salut. La UE defineix l'abandonament escolar prematur o *early school leaving* (ESL) com la circumstància en què “els joves abandonen l'educació i la formació al nivell més baix de l'educació secundària, o inclús a un nivell inferior, i que deixen d'estar escolaritzats o seguir cap procés de formació” (European Commission Education & Training, 2013, p. 8).

Les darreres estadístiques d'Eurostat⁶ indiquen que una mitjana de 10,7% dels joves entre 18-24 anys a la UE-28 van abandonar prematurament l'educació i la formació l'any 2016. Les majors disminucions entre 2011 i 2016 en la proporció d'abandonaments prematurs es van donar a Portugal, Espanya i Grècia (5,0 punts), malgrat que Espanya continua registrant el percentatge més alt d'abandonaments prematurs de la UE en l'any 2016, juntament amb Romania i Malta.

A la preocupació de la UE, s'hi afegeixen nombrosos estudis que corroboren que l'abandonament escolar prematur, en major o menor mesura segons els països, és un problema encara recurrent a Europa. Ho és inclús en aquells països on la societat és més homogènia pel que fa al poder adquisitiu i on el paraigua social és també més gran, com

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training

és el cas dels països del nord d'Europa (De Graaf and Van Zenderen 2009; Cederberg and Hartsmar 2013).

La literatura sobre AEP coincideix de manera general en les conseqüències negatives de l'abandonament escolar prematur en l'esfera personal i en l'esfera social. Aquestes són tangibles i, fins i tot, quantificables. Hi ha estudis que han analitzat els costos que pot representar el que un ciutadà hagi abandonat el sistema prematurament i certifiquen la seva importància (Brunello and De Paola 2013).

Els efectes més visibles de l'abandonament es manifesten en fets lligats al mercat de treball:

- Les persones amb formació post obligatòria tenen moltes més possibilitats d'estar ocupades que les persones sense aquesta formació.
- Els treballadors sense formació guanyen menys i afronten situacions de major risc de pobresa i d'exclusió social.
- Els joves que han abandonat prematurament el sistema participen menys en ofertes de formació permanent.
- Aquests joves seran, per tant, més dependents dels serveis socials al llarg de la seva vida.
- S'associen també a l'abandonament escolar comportaments personals com: el consum de drogues; els comportaments violents.

Les conseqüències que es poden atribuir a l'abandonament escolar semblen prou importants perquè s'hagin de tenir en compte.

Les causes de l'abandonament escolar prematur s'han relacionat habitualment amb factors específicament econòmics, del mercat de treball i del sistema educatiu, que poden influir en la decisió dels joves d'abandonar l'escola. Alguns d'aquests factors,

com són les diferències entre països més rics i països més pobres, segueixen estant fora de l'abast de les polítiques comunitàries per mitigar l'AEP (De Witte et al. 2013).

A continuació es mostra una relació d'aquests factors. Podem dividir-los entre, d'una banda, els factors socials i acadèmics i, d'altra banda, els factors estructurals.

Factors de caràcter social i acadèmic

Des d'un punt de vista acadèmic és difícil diferenciar entre el perfil de l'abandonista, el risc d'abandonament i la causa de l'abandonament. Per exemple, entre alumnes del mateix perfil n'hi ha d'abandonistes i d'altres que no ho són. Aquests perfils ens poden servir però per orientarnos per seguir la primera recomanació que fa la UE per disminuir l'abandonament escolar prematur: identificar factors que el propicien.

Aquests factors es poden graduar per ordre d'incidència:

1º: La situació socioeconòmica de la persona.

2º: La pertinença a minories ètniques i immigrades (llengua materna, cultura acadèmica, baixes expectatives, baix compromís amb l'educació dels fills, nivell d'estudis dels pares ...)

3º: La tipologia familiar. (baix nivell d'estudis en particular de la mare; qualificació laboral del pare; poc interès pels estudis dels fills; ...);

4º: Factors acadèmics. En podem citar diversos.:

- L'absentisme i la desafecció escolar.
- El fracàs escolar.
- La tipologia del centre d'estudis.
- Els mecanismes de seguiment i orientació, i de tractament de la diversitat.
- La disrupció disciplinària.

5º: El gènere. En general les noies tenen millors resultats que els nois i presenten menys abandonament prematur.

Factors de caràcter estructural que afecten l'abandonament.

Identificarem set factors de caràcter estructural que incideixen sobre l'abandonament escolar prematur:

- 1º: El cost d'oportunitat unit a la insuficiència de beques.
- 2º: Els defectes estructurals en la finalització de l'Ensenyament Obligatori: Referits a la major o menor dificultat de continuar estudis en els sistemes reglats.
- 3º: Les altes taxes d'atur entre la població jove.
- 4º: El cicle econòmic i el retorn. Les dades constaten que en època de bonança econòmica la qualificació acadèmica és menys determinant en l'ocupació que en èpoques de crisi.
- 5º: La demografia.
- 6º: L'estructura de la demanda del mercat de treball.
- 7º: Els sistemes d'orientació en acabar l'ESO

Així doncs, un entorn socioeconòmic favorable (creixement econòmic, prevenció de la desocupació juvenil, lluita contra la pobresa i estratègies efectives d'integració per als immigrants nous) pot contribuir a l'èxit en les tasques de finalització escolar.

Ara bé, en casos com Espanya (o Catalunya) podem veure la correlació inversa, un major nivell de creixement econòmic va correlacionat amb un major abandonament escolar. Serà precisament en aquestes situacions en les quals caldrà posar en marxa tots els mecanismes possibles per combatre l'abandonament i, al mateix temps, esperar que la recuperació econòmica es fonamenti en un mercat de treball de més alt valor afegit en coneixement. D'aquí la importància de la bona governança.

En l'àmbit de la política educativa, l'extensió de l'educació obligatòria lligada a un sistema atractiu de formació professional podria reduir les tasses de l'AEP perquè ofereix possibilitats d'una sortida pels que estan més motivats per seguir l'ensenyament secundari, i aquest també adquireix valor.

L'abandonament escolar prematur té uns costos socials i econòmics elevats. Diferents estudis assenyalen el deteriorament de la salut i de l'esperança de vida i la pèrdua d'opcions de major satisfacció personal al llarg de la vida. Es ressalta també que els joves que abandonem l'escola prematurament tenen de mitjana uns ingressos inferiors al llarg de la vida, i per tant, contribueixen fiscalment menys a la societat. Així mateix, atès que els que abandonen l'escola són més propensos a estar aturats, solen rebre majors ajuts del govern en forma de prestacions de desocupació, prestacions d'invalidesa i altres pagaments d'assistència social, és evident que un elevat AEP contribueix també a l'augment de la despesa social (Brunello and De Paola 2013).

Per tant, l'AEP pot tenir segones i terceres derivades molt més significatives del que fins ara s'ha avaluat.

4. L'AEP i la Qualitat de Govern a 272 regions europees.

En aquest apartat ens proposem analitzar empíricament si existeix una relació entre el nivell d'abandonament escolar prematur (com a indicador del nivell d'educació formal) d'una regió i la qualitat de govern, tal com proposàvem a la introducció per al cas de 272 regions europees.

Les dades que utilitzem en aquest apartat provenen de l'Índex Regional de Progrés Social Europeu (en anglès *European Union Regional Social Progress Index* o EU-SPI), que analitza 50 indicadors de les 272 regions europees, utilitzant fonts com Eurostat, l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV), indicadors de qualitat democràtica de la Universitat de Göteborg o dades de l'enquesta Gallup, entre d'altres. El nostre propòsit és contrastar la nostra hipòtesi inicial, i comprovar si podem apreciar relació entre les dades de les 272 regions europees referents a Abandonament Escolar Prematur i les dades de les mateixes regions en referència a la seva Qualitat de Govern. Per a fer-ho, utilitzem 7 indicadors de l'EU-SPI: un d'aquests indicadors és l'Abandonament Escolar Prematur, i la resta d'indicadors fan referència a la Qualitat de Govern. En aquest apartat hem utilitzat la terminologia anglosaxona d'aquest indicador donat que tant les seves definicions com la pròpia terminologia estan en anglès en les bases de dades que hem utilitzat (SPI, Eurostat, QOG).

A continuació, s'exposen els indicadors utilitzats en aquest estudi:

1. Indicador d'Abandonament Escolar Prematur (en anglès, Early School Leaving (ESL)):

L'abandonament escolar prematur es defineix com el percentatge de persones entre 18 i 24 anys que, com a màxim, han acreditat l'educació secundària inferior (secundària curta) i no continua estudiant o formant-se, sobre el total de població entre 18 i 24 anys. Les dades d'aquest indicador provenen d'Eurostat⁷ i corresponen a la mitjana aritmètica dels anys 2011-2013.

2. Indicadors de Qualitat de Govern:

I. Confiança en el sistema polític (en anglès, *Trust in the political system*):

Aquest indicador prové de l'Enquesta de Condicions de Vida i Ingressos d'Eurostat (EU-SILC). Els indicadors de qualitat de govern provinents d'Eurostat s'han extret del mòdul ad-hoc de Benestar realitzat l'any 2013⁸. Per a extreure els indicadors, el qüestionari contenia la següent pregunta:

¿Cuánto confía personalmente en cada una de las siguientes instituciones?

- Sistema Político
- Sistema Judicial
- Policia

La resposta era un valor del 0 al 10, on 0 és Cap mena de confiança i 10 es *Confia Plenament*.

II. Confiança en el sistema judicial (en anglès, *Trust in the legal System*):

⁷ Les dades s'obtenen originalment a partir de la EU Labour Force Survey.

⁸<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1012329/1012401/2013+Module+assessment.pdf>
Qüestionari INE: <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

Aquest indicador prové de l'Enquesta de Condicions de Vida i Ingressos d'Eurostat (EU-SILC). Els indicadors de qualitat de govern provinents d'Eurostat s'han extret del mòdul ad-hoc de Benestar realitzat l'any 2013.

III. Confiança en els cossos de seguretat (en anglès, *Trust in the Police*):

Aquest indicador prové de l'Enquesta de Condicions de Vida i Ingressos d'Eurostat (EU-SILC). Els indicadors de qualitat de govern provinents d'Eurostat s'han extret del mòdul ad-hoc de Benestar realitzat l'any 2013

IV. Qualitat i Responsabilitat dels serveis del govern (en anglès, *Quality and accountability of government services*):

Aquest indicador prové de l'enquesta que serveix de base al *European Quality of Institutions Index*, de la Universitat de Göteborg (EQI-QoG), combinat amb dades del *Worldwide Governance Indicators*.

En concret, per aquest indicador es pregunta als participants la seva opinió sobre la qualitat del seu sistema d'educació o del seu sistema de salut pública:

Ex:

"How would you rate the quality of public education in your area?" (low/high 0-10)

"Com valoreu la qualitat de l'educació pública a la vostra zona?" (baixa / alta 0-10)

V. Corrupció (en anglès, *Corruption*):

Aquest indicador prové de l'enquesta que serveix de base al *European Quality of Institutions Index*, de la Universitat de Göteborg (EQI-QoG), combinat amb dades del *Worldwide Governance Indicators*.

Els enquestats contesten a preguntes sobre el nivell de corrupció a la zona on viuen:

Ex:

“Corruption is prevalent in the police force in my area” (0 never - 10 Very frequently)

"La prevenció de la corrupció en la policia a la meva zona" (0 mai - 10 Molt sovint)

VI. Imparcialitat dels serveis del govern (en anglès, *Impartiality of government services*):

Aquest indicador prové de l'enquesta que serveix de base al *European Quality of Institutions Index*, de la Universitat de Göteborg (EQI-QoG), combinat amb dades del *Worldwide Governance Indicators*.

Els enquestats contesten a preguntes sobre el nivell d'imparcialitat dels serveis públics a la zona on viuen:

Ex:

“Certain people are given special advantages in the public education system in my area (agree/disagree, 0-10)

Algunes persones reben avantatges especials en el sistema educatiu públic de la meva àrea (acord / en desacord, 0-10)

Els indicadors I, II i III s'obtenen a partir del mòdul ad hoc del 2013 anomenat “Qualitat de Vida” de l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població d'Eurostat. Els indicadors analitzen la confiança dels ciutadans en diferents institucions (cossos de seguretat, sistema legal i sistema polític). La puntuació es calcula restant a 100 el % de població que té poca confiança en aquests cossos, amb el que el valor 0 és el valor distòpic (indicaria que un 100% de la població no confia en les institucions) i 100 és el valor utòpic (indicaria que un 0% de la població no confia en les institucions).

Els indicadors IV, V i VI s'obtenen de l' *European Quality of Institutions Index*, un índex confeccionat pel *Quality of Government Institute* de la Universitat de Gothenburg. Aquest índex es construeix a partir de 16 preguntes d'enquesta feta en l'àmbit regional a més de 85.000 ciutadans de la Unió Europea, que s'agrupen en 3 pilars principals: Corrupció (indicador *Corruption*), imparcialitat dels serveis del govern (indicador *Impartiality of Government Services*) i qualitat i responsabilitat dels serveis del govern (indicador *Quality and Responsibility of Government Services*). Els pilars es mesuren en una escala de -3 (valor distòpic) a 3 (valor utòpic), després d'estandarditzar les puntuacions dels seus components. Aquest projecte va ser finançat l'any 2010 per la Comissió Europea pel Desenvolupament Regional (DG REGIO). L'any 2013 va ser finançat pel setè programa marc de la Comissió Europea, dins del consorci de recerca ANTICORP.

De les 272 regions per les quals presenta dades l'EU-SPI trobem casos en els quals apareix el mateix valor per a un grup de regions. Aquesta situació es dona quan les dades de certs indicadors de l'EU-SPI no es troben desagregades per a l'àmbit territorial regional (NUTS 2), sinó que només es troben disponibles per a un àmbit territorial major, com l'àmbit NUTS 1 o l'àmbit NUTS 0 (nacional).

Aquest fet no sembla tenir un gran impacte per a l'anàlisi que durem a terme a continuació, donat que hem simulat quins serien els resultats d'eliminar de la base de dades aquells valors que es trobaven repetits per a les regions d'un mateix país, per a comprovar l'efecte d'aquesta circumstància, i hem vist que la relació entre les variables analitzades (Abandonament Escolar Prematur i Indicadors de Qualitat de Govern) era encara més intensa quan només s'utilitzen dades desagregades en l'àmbit regional.

En la primera part d'aquest apartat es farà una presentació dels indicadors obtinguts a partir de l'EU-SPI per a 10 regions amb un PIB per càpita similar, per a donar una primera imatge del tipus d'indicadors que s'estan utilitzant i de la relació que s'aprecia entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern. Un cop analitzada la selecció inicial, es presentarà els resultats de l'anàlisi de la relació entre abandonament escolar prematur i qualitat de govern per a les 272 regions NUTS-2 de la UE (amb algunes excepcions que s'argumentaran posteriorment).

4.1 Abandonament Escolar Prematur i els indicadors de qualitat de govern per una mostra de 10 regions europees.

En aquest apartat, hem volgut comprovar si les regions de la UE amb més abandonament escolar també eren aquelles que tenien un menor grau de qualitat de govern. En un pas previ a analitzar els resultats de les 272 regions europees, hem decidit comprovar la nostra hipòtesi per a una selecció de 10 regions de la Unió Europea seguint els següents criteris:

1. Que tinguessin un PIB per càpita similar en termes de paritat de poder adquisitiu al PIB per càpita català (2011).

Aquest criteri s'ha escollit per a tenir una selecció de regions d'un nivell "teòric" de desenvolupament similar, per descartar el diferent grau de desenvolupament econòmic com a explicació principal del diferent grau de qualitat de govern. El fet de trobar grans diferències en termes d'SPI i d'abandonament escolar prematur entre aquestes regions ens mostra que la manera com aquestes regions tradueixen la riquesa que generen en progrés social és molt diferent.

2. Que formessin part de diferents països.

El fet de pertànyer a diferents països ens permet tenir una mostra heterogènia, eliminant els condicionants comuns (compartir institucions i polítiques, per exemple) entre diverses regions d'un mateix país. També s'ha fet servir aquest criteri per evitar que hi hagi casos en els quals veiem un mateix valor per a les regions d'un mateix país.

Això es produeix en determinats casos en els quals l'EU-SPI fa servir dades no desagregades per l'àmbit regional quan no existien dades per l'àmbit regional.

Taula 1. Selecció de 10 regions. País, PIB i SPI.

<i>Regió</i>	<i>País</i>	<i>PIB pc (2011)</i>	<i>SPI</i>
<i>Saarland</i>	Germany	30.200 €	70,6
<i>Prov. Brabant Wallon</i>	Belgium	29.800 €	68,9
<i>Veneto</i>	Italy	29.600 €	59,9
<i>Västsverige</i>	Sweden	29.600 €	79,5
<i>Limburg (NL)</i>	Netherlands	29.000 €	77,4
<i>Cataluña</i>	Spain	28.400 €	65,5
<i>Midtjylland</i>	Denmark	28.200 €	82,0
<i>Steiermark</i>	Austria	28.100 €	73,8
<i>Rhône Alpes</i>	France	27.300 €	69,6
<i>Attiki</i>	Greece	26.900 €	57,3
<i>Lisboa</i>	Portugal	26.900 €	64,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat.

Com podem veure a la taula 1, les regions seleccionades es troben en una franja de PIB per càpita estreta, de 3.300 €, però si ens fixem en els seus resultats a l'EU-SPI veiem, que tenim un marge molt ampli, des dels 57 punts de la regió d'Attiki (Atenes), a Grècia, fins als 82 punts de la regió de Midtjylland a Dinamarca.

Aquesta diferència de resultats en quant a progrés social entre regions amb un PIB similar, l'observem també en relació a l'abandonament escolar prematur.

A la taula 2 es poden trobar els valor dels 7 indicadors utilitzats per mesurar l'abandonament escolar prematur (1) i la qualitat de govern a les regions de la UE (6) per a les 10 regions d'aquesta selecció, tal com s'han descrit a l'inici de l'apartat 4.

Taula 2: Valor dels indicadors d'abandonament escolar prematur i de qualitat de govern per a la selecció de 10 regions.

<i>Regió</i>	<i>País</i>	<i>SPI</i>	<i>1. ESL</i>	<i>2. TPS</i>	<i>3. TLS</i>	<i>4. TP</i>	<i>5. QAGS</i>	<i>6. CIGS</i>	<i>7. IGS</i>
<i>Saarland</i>	Germany	70,6	13,9	49,5	43,6	65,2	0,7	1,1	1,1
<i>Prov. Brabant Wallon</i>	Belgium	68,9	8,53	45,9	37,4	67,5	0,7	0,4	-0,4
<i>Veneto</i>	Italy	59,9	13,4	28,5	11,6	71,9	-0,3	-0,7	-0,5
<i>Västsverige</i>	Sweden	79,5	6,57	75,3	55,6	81,1	1,4	1,5	1,3
<i>Limburg (NL)</i>	Netherlands	77,4	9,7	69,3	54,8	78,7	1,1	1,2	0,8
<i>Cataluña</i>	Spain	65,5	25,0	18,5	9,9	50,0	-0,4	-0,3	-0,5
<i>Midtjylland</i>	Denmark	82,0	8,7	84,5	59,3	91,6	1,8	1,7	1,1
<i>Steiermark</i>	Austria	73,8	5,1	58,9	33,3	77,3	0,8	0,9	1,3
<i>RhôneAlpes</i>	France	69,6	9,8	33,4	13,6	55,1	0,4	0,5	0,6
<i>Attiki</i>	Greece	57,3	8,8	25,9	12,9	34,1	-1,5	-1,6	-1,0
<i>Lisboa</i>	Portugal	64,0	20,3	14,6	6,7	46,4	0,0	-0,2	0,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. (1) ESL: Early School Leaving; (2) TPS: Trust in the political System (3) TLS: Trust in the legal System, (4) TP: Trust in the Police; (5) QAGS: Quality and accountability of government services; (6) C: Corruption; (7) IGS: Impartiality of government services.

Mitjançant l'anàlisi dels 7 indicadors utilitzats per mesurar l'abandonament escolar prematur i la qualitat de govern a les 10 regions d'aquesta selecció hem observat una forta relació entre aquelles regions on hi havia un major abandonament escolar i aquelles regions que tenien una menor qualitat de govern, confirmant la hipòtesi prevista.

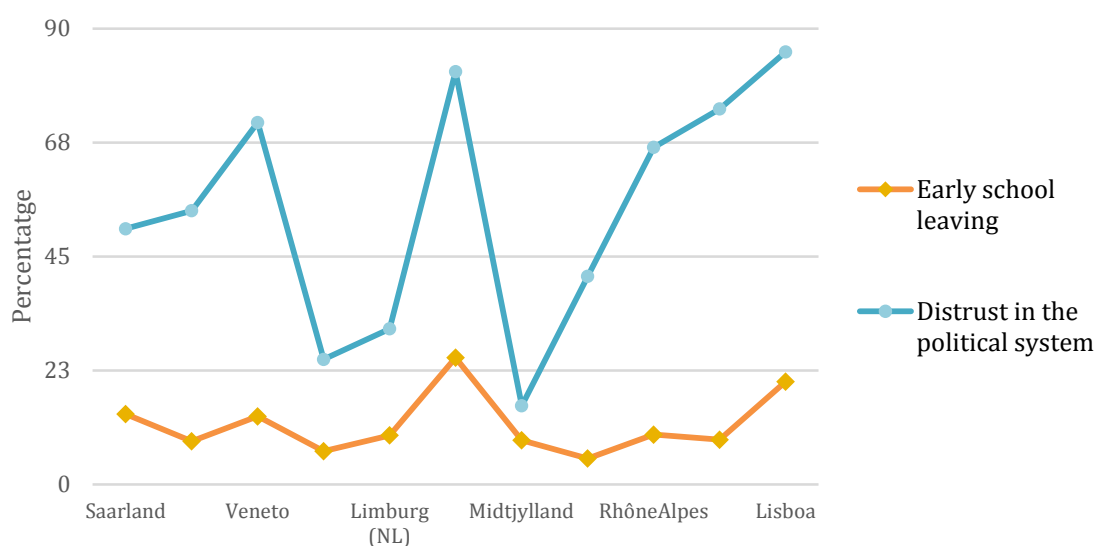
Taula 3: Correlació entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern per a la selecció de 10 regions.

	1. TPS	2. TLS	3. TP	4. QAGS	5. CIGS	6. IGS
<i>Early school leaving</i>	- 0,68	- 0,57	- 0,50	- 0,42	- 0,38	- 0,45

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. (1) TPS: Trust in the political System (2) TLS: Trust in the legal System, (3) TP: Trust in the Police; (4) QAGS: Quality and accountability of government services; (5) C: Corruption; (6) IGS: Impartiality of government services.

L'indicador de Qualitat de Govern que presenta una relació més directa amb l'abandonament escolar és la confiança en el sistema polític, per davant de la confiança en el sistema legal i la confiança en la policia.

Gràfic 1: Abandonament escolar prematur i (des)confiança en el sistema polític.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de (des)confiança en el sistema polític està mesurat en una escala de 0 a 100, on 100 és màxima confiança en el sistema polític i 0 és confiança nul·la en el sistema polític.

Com podem apreciar al gràfic superior, els valors d'abandonament escolar prematur segueixen una tendència molt similar als valors de confiança en el sistema polític⁹. Les regions amb un nivell més elevat d'abandonament escolar prematur (Lisboa i Catalunya) també són aquelles regions amb un nivell més elevat de desconfiança en el sistema polític. Podem apreciar una tendència similar en la resta d'indicadors (vegeu annex).

Un cop comprovat que existeix una relació significativa entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern per a la selecció de 10 regions, hem procedit a analitzar les 272 regions NUTS-2 de la UE.

4.2. Abandonament Escolar Prematur i els indicadors de qualitat de govern per a les regions europees.

Per a apreciar la relació entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern per a les 272 regions de la UE s'ha procedit de la mateixa manera que en l'apartat anterior. En aquest cas, hem trobat que la relació entre aquests indicadors era molt més dèbil (Vegeu taula 4).

Taula 4: Correlació entre l'abandonament escolar i els indicadors de qualitat de govern (272 regions de la UE).

	1. TPS	2. TLS	3. TP	4. QAGS	5. CIGS	6. IGS
<i>Early school leaving</i>	- 0,30	- 0,36	- 0,10	- 0,21	- 0,18	- 0,23

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. (1) TPS: Trust in the political System (2) TLS: Trust in the legal System, (3) TP: Trust in the Police; (4) QAGS: Quality and accountability of government services; (5) C: Corruption; (6) IGS: Impartiality of government services.

Aquest fet no resulta sorprenent, donat que l'expansió de la Unió Europea cap a l'Est havia suposat la incorporació de països amb uns sistemes educatius i democràtics

⁹ S'han invertit els valors de l'indicador de confiança en el sistema polític per tal de facilitar la comparació amb els valor d'abonament escolar prematur. Així doncs, l'indicador de confiança en el sistema polític passa a ser un indicador de des-confiança en el sistema polític.

diferents dels de la resta de països membres de la UE. En aquests països, el fet que en els antics règims l'educació fos garantida i proporcionada per l'estat fins a un nivell bastant elevat ens porta a resultats contradictoris. La recent transició a sistemes “democràtics” duta a terme durant els anys noranta també resulta un argument a favor d'obviar aquests països d'aquesta primera anàlisi. És per això que per a l'anàlisi de la relació entre abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern hem decidit eliminar els països de l'Est d'Europa¹⁰ de la nostra selecció. També hem eliminat les regions NUTS-2 per a les que l'EU-SPI no recollia dades d'abandonament escolar¹¹.

Taula 5: Correlació entre l'abandonament escolar i els indicadors de qualitat de govern (208 regions de la UE, no tenim en compte els països de l'Est d'Europa).

	1. <i>TPS</i>	2. <i>TLS</i>	3. <i>TP</i>	4. <i>QAGS</i>	5. <i>CIGS</i>	6. <i>IGS</i>
<i>Early school leaving</i>	- 0,59	-0,53	- 0,43	- 0,46	- 0,45	- 0,46

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. (1) TPS: Trust in the political System (2) TLS: Trust in the legal System, (3) TP: Trust in the Police; (4) QAGS: Quality and accountability of government services; (5) C: Corruption; (6) IGS: Impartiality of government services.

Com podem comprovar a la taula superior, la relació entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern és significativa i inversament proporcional. Veiem que a un major nivell d'abandonament escolar prematur, trobem, per exemple, un menor nivell de confiança en el sistema legal. L'indicador de Qualitat de Govern que presenta una relació més directa amb l'abandonament escolar és la confiança en el sistema polític, per davant de la confiança en el sistema legal i la imparcialitat dels serveis del govern, essent coherent amb l'anàlisi de les 10 regions de la selecció inicial (apartat 4.1.)

A la taula 5 veiem com els indicadors de qualitat de govern que provenen de l'enquesta de condicions de vida de la UE (1,2 i 3) tenen una relació més estreta amb

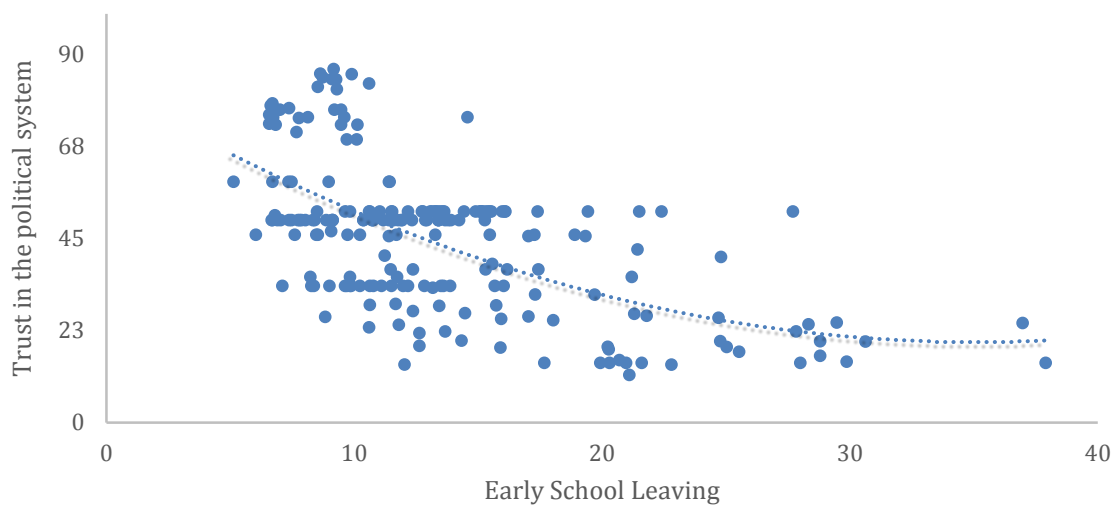
¹⁰ **S'han eliminat les regions dels següents països:** Bulgària, Croàcia, República Txeca, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Polònia, Romania, Eslovàquia i Eslovènia. També s'ha tret de la mostra les regions del Regne Unit.

¹¹ Guadalupe, Martinica, Reunió, Guyana, Salzburg, Åland, Còrcega i Burgenland (AT).

l'abandonament escolar prematur que els indicadors que provenen de la Universitat de Göteborg (4,5 i 6).

Al gràfic següent es pot apreciar amb una major claredat la relació entre l'abandonament escolar prematur i els indicadors de qualitat de govern:

Gràfic 2. Abandonament escolar prematur i confiança en el sistema polític

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de confiança en el sistema polític està mesurat en una escala de 0 a 100, on 0 és confiança nul·la en el sistema polític i 100 és màxima confiança en el sistema polític.

La majoria de regions amb un alt nivell de confiança (més del 70%) en el sistema polític tenen un abandonament escolar prematur que es troba en la franja del 5-10%. Aquestes regions es corresponen a regions de Finlàndia, Dinamarca, Suècia i Holanda. D'altra banda, les regions amb un abandonament escolar prematur superior al 15% no sobrepassen el 50% de confiança en el sistema polític. Aquestes regions es corresponen a regions d'Espanya, Portugal, Itàlia i Grècia.

El paper d'altres indicadors:

El PIB per càpita té un impacte menor que el nivell d'abandonament escolar prematur sobre el nivell de confiança en el sistema polític, com hem pogut veure en analitzar 10 regions amb un mateix PIB per càpita (seguia apareixent una relació clara entre A.E.P. i confiança en el sistema polític), el que també es desprèn de l'anàlisi dels indicadors de

PIB per càpita i la confiança en el sistema polític per a les 179 regions de la UE que analitzem en aquest treball (vegeu taula 5).

Taula 5: Correlació entre l'abandonament escolar prematur, els Ni-nis, l'aprenentatge al llarg de la vida i el PIB amb els indicadors de qualitat de govern (179 regions de la UE).

	1. <i>TPS</i>	2. <i>TLS</i>	3. <i>TP</i>	4. <i>QAGS</i>	5. <i>CIGS</i>	6. <i>IGS</i>
<i>Early school leaving</i>	-0,6	-0,5	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5
<i>Young people not in education, employment or training</i>	-0,6	-0,7	-0,6	-0,8	-0,8	-0,8
<i>Lifelong learning</i>	0,7	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6
<i>PIB</i>	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. (1) TPS: Trust in the political System (2) TLS: Trust in the legal System, (3) TP: Trust in the Police; (4) QAGS: Quality and accountability of government services; (5) C: Corruption; (6) IGS: Impartiality of government services.

D'altra banda, veiem que els indicadors de la Universitat de Göteborg tenen una relació molt significativa amb l'indicador de Ni-nis. En canvi, si incorporem també l'indicador de formació al llarg de la vida, veiem que és l'indicador que més correlaciona amb els indicadors de confiança provinents de l'enquesta de condicions de vida. Deixem per a estudis posteriors analitzar les vies d'impacte de la població jove que no estudia ni treball i la formació al llarg de la vida sobre el nivell de confiança de la ciutadania en les institucions públiques (EU-SILC) i la qualitat de les dites institucions.

5. Discussió

L'impacte de l'AEP sobre la qualitat de govern

En aquest estudi hem volgut establir i analitzar la relació que hi ha entre

l'abandonament escolar prematur (com a indicador de la manca de formació i de la qualitat de l'educació dels ciutadans d'un país) i la qualitat dels seus governs en sistemes democràtics.

Hem constatat que existeix una correlació entre la mala formació dels ciutadans d'un país (prenent com a indicador d'aquesta l'AEP) i la qualitat del seu govern per al cas de 272 regions europees. Aquesta correlació es podria explicar a través de dos tipus de relacions: que un mal govern sigui responsable de l'AEP o que l'AEP sigui causa d'un mal govern.

Per veure l'efecte causal que demostra que és la formació dels ciutadans d'un país la que ens explica en bona part la qualitat del seu govern, cal explicar la relació que hi ha entre els efectes de l'acció del sistema educatiu i el comportament social dels ciutadans.

L'educació de les persones és un procés que no es realitza únicament a l'escola o dins el sistema educatiu en general, donat que tots els elements que conformen la societat influeixen en l'educació, sobre tot l'àmbit familiar i l'entorn social proper, però també els mitjans de comunicació, els hàbits culturals i, molt més recentment, les xarxes socials com a sistemes de difusió d'hàbits i pautes socials. No obstant això, són els sistemes educatius els que consoliden aquesta educació tant pel que afecta les competències bàsiques més instrumentals com llegir escriure i contar, com al sistema de valors socials que impregnen l'escola. Així mateix, en el bagatge cultural d'un país hi té un paper essencial l'educació secundària.

D'altra banda sabem que els processos educatius no consisteixen únicament en processos de transmissió d'informació, la transmissió de valors és també una de les funcions de l'educació i la resiliència dels seus efectes és important tant pel que fa a les situacions en les quals l'educació ha de sostenir la deriva d'un mal govern, com en els casos en els quals la manca d'educació propicií la desviació de la qualitat d'un possible bon govern.

Entenem que l'educació bàsica ens hauria d'assegurar unes competències instrumentals bàsiques i la transmissió dels valors socials generals, mentre que l'educació secundària

ens hauria de permetre incrementar les competències bàsiques (també les podem anomenar competències transversals, que no són únicament les de caràcter acadèmic) consolidar i practicar els valors i conformar el bagatge cultural del país, probablement com a última oportunitat per poder-ho fer de manera general donat que la nostra Universitat o la nostra Formació Professional no preveuen abundar en la formació general sinó que entren directament en la formació específica.

El fracàs escolar, entès com al percentatge d'alumnes que no es graduen en l'ensenyament obligatori en l'edat que els correspon, és un dels elements que està en la base de l'AEP, cosa que sembla natural, ja que tindran tendència a abandonar aquells alumnes que han tingut problemes per assolir les competències bàsiques en les etapes obligatòries i que moltes vegades, sense acabar ni tan sols l'educació obligatòria abandonen el sistema educatiu pel sol fet d'arribar a l'edat de treball.

Existeix doncs una clara relació entre el fracàs escolar i l'AEP, el que implica que en molts casos per als alumnes abandonistes els objectius definits per l'escola en aquestes etapes bàsiques i obligatòries, malgrat que s'hagin realitzat materialment en l'escola, per a aquests alumnes no s'han assolit en els nivells que s'havien plantejat pels alumnes abandonistes. Per tant l'abandonament escolar prematur no afecta únicament a les mancances de formació específica que es perden pel fet d'abandonar l'escola prematurament sinó que és també un indicador de competències no assolides en les etapes d'educació obligatòria.

Podem veure per tant que els joves que abandonen prematurament el sistema educatiu avui seran els adults que trobarem demà amb mancances formatives i havent de prendre decisions de diferent caràcter que afectaran el conjunt de la societat. La persistència continuada en els anys de l'abandonament escolar prematur anirà abocant generacions a la vida activa sense el grau d'educació necessari.

És per això que els efectes del sistema educatiu sobre els processos que defineixen un bon govern no necessàriament es produeixen de manera immediata, la majoria d'aquestes situacions provenen de dèficits generacionals que fan notar els seus efectes acumulats al cap dels anys. De fet sempre s'ha establert un comportament similar en

l'anàlisi de processos educatius que sistemàticament mostren els seus efectes diferits en el temps.

La responsabilitat d'un mal govern no rau únicament en la manca d'encert dels ciutadans a l'hora d'escollir el partit polític o la candidatura a la qual votar, sinó que és també el resultat de la incapacitat d'aquells ciutadans d'establir sistemes de relació i confiança amb els seus governants i les seves institucions públiques, de demanar comptes, de refiar-se de la justícia que imparteixen i de la seguretat que proporcionen i, com a conseqüència, tolerar la corrupció o fins i tot la connivència de determinats sectors amb aquesta.

Sabem que el comportament dels ciutadans depèn de molts factors que tenen a veure amb elements religiosos, històrics, econòmics o ambientals, però és a l'escola on tots aquests elements es troben, conformant el sistema educatiu de cada país (o regió) que serà, en definitiva, l'element que aglutinarà i sistematitzarà aquests factors.

Actualment ens trobem en un moment en el qual el populisme i la demagògia afecten seriosament els processos electorals, i per tant afloren riscos de posar els governs en mans de persones amb poca credibilitat democràtica. Malgrat això, l'impacte que tindran aquests fets sobre la qualitat dels governs i la velocitat amb la qual es produeixin els seus efectes es donarà de manera més ràpida o més lenta en funció de la capacitat de la mateixa societat de frenar la mala deriva institucional, a partir de la seva formació i de la capacitat de generar confiança i de demanar comptes per part dels ciutadans en general en funció del seu nivell educatiu.

Aquest estudi ha basat la seva part empírica en una selecció de països que havien de complir una condició *sine qua non*: havien de ser països amb democràcies consolidades com a sistemes acceptats per la generalitat dels ciutadans. No hem considerat per tant els països de l'est d'Europa, els últims en incorporar-se a la Unió Europea i que es troben en procés de consolidació dels seus sistemes democràtics liberals. De fet, en la mateixa definició de qualitat de govern que hem utilitzat, la condició necessària per a un bon govern és que aquest es doni en una situació de democràcia. Sí que ens hem trobat, tal

com ja s'ha explicat, amb una desviació important amb les dades que presenten els països de l'Europa de l'Est.

Les dades dels països de l'est d'Europa presenten un comportament diferenciat respecte a la resta de països europeus. Els països de l'Europa de l'Est presenten uns valors d'abandonament escolar prematur molt reduïts que contrasten amb un baix nivell de confiança institucional. La seva transició a un model democràtic ha estat molt recent i, en qualsevol cas, podem constatar que probablement han estat els bons nivells de formació d'aquestes societats els que han permès fer transicions més efectives cap a sistemes democràtics, mentre que per contrast hem observat altres processos, com els que s'han produït a l'Àfrica del nord, que s'han estavellat en la manca de consolidació social de les democràcies i no han pogut assolir unes mínimes garanties de qualitat institucional. Ara bé, el temps que ha transcorregut és encara insuficient per poder tenir presents els seus resultats.

El cas del Regne Unit

L'excepció al comportament general l'hem trobada al Regne Unit. EL Regne Unit presenta uns bons indicadors de qualitat de govern i un AEP elevat.

Una de les explicacions d'aquest resultat pot ser exclusivament tècnica: les dades de govern utilitzades per al Regne Unit són les mateixes per a cada una de les regions, mentre que les dades d'AEP estan segregades per a cada una d'elles, això pot comportar una distorsió en els resultats tal com s'ha explicat en les gràfiques.

Una altra possible explicació és la presència crònica de l'AEP en el Regne Unit. Es tracta d'un problema present en el seva societat des del segle XIX (Andy Green,1991) i, a diferència de la majoria de països continentals, s'ha mantingut fins ara. Els treballs que s'han fet han abundat més en els efectes de l'abandonament, especialment en el que s'han denominat NEETs (en català Ni-Nis, vegeu pàg. 36) assenyalant una progressiva ruptura social entre els que accedeixen a estudis i els que abandonen.

El cas del Brèxit podria ser un senyal del deteriorament de la qualitat del govern, en aquest cas es donen un cúmul de circumstàncies que s'han associat al perfil de la població i a la seva capacitat de creure els missatges falsos que se'ls ha enviat, però encara és un fet massa recent per suposar que confirma la hipòtesi.

6. Futures línies d'investigació

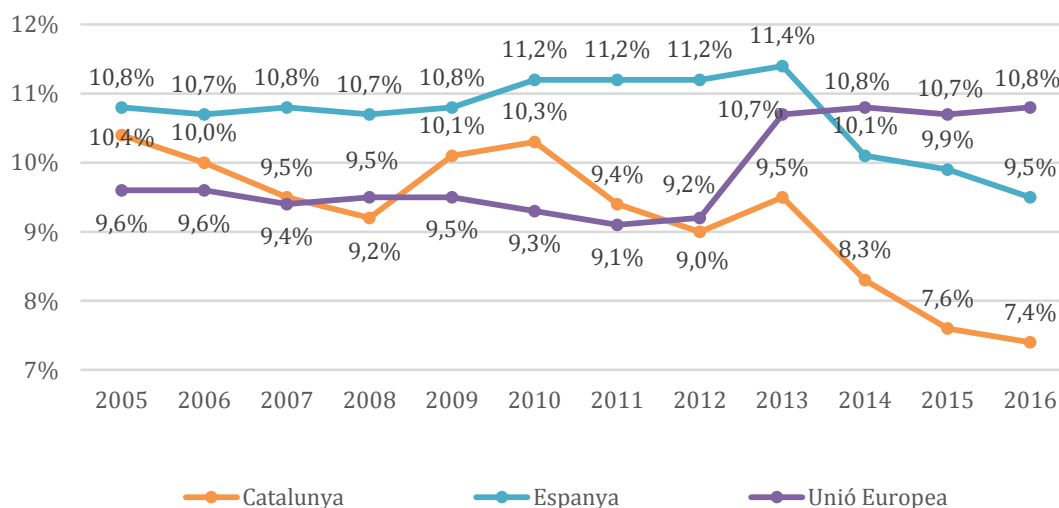
Els reptes per al futur i la importància de l'aprenentatge al llarg de la vida

Tal com s'ha exposat, els efectes de les mancances educatives de la població s'aprecien a llarg termini i acostumen a seguir ritmes generacionals. Un dels efectes que es desprenen de manera immediata de l'Abandonament Escolar Prematur (AEP) quan aquest és sostingut en el temps, és la falta de formació de la població adulta, doncs repetides promocions sense qualificar configuren amb els anys una població adulta també sense qualificar.

El remei que s'ha implantat en les societats modernes per a aquestes situacions és la implementació d'una oferta de formativa per la població adulta que tingui per funció el que s'ha definit com a segona oportunitat i, al mateix temps, sigui el vehicle de transmissió de l'actualització de la formació en les noves formes que hagin aparegut (com les tecnologies de la informació i la comunicació) i que introdueixin elements d'innovació sigui tecnològica sigui científica o social.

Tal com es pot apreciar al gràfic 3, en general, durant la recessió econòmica l'ús de l'oferta de formació al llarg de la vida és baix en els països en els quals l'AEP és més alt. Aquest és un efecte conegut (anomenat efecte Mateu en referència a la paràbola dels talents de l'evangeli segons Sant Mateu) i que ve a afirmar que aquells que utilitzen l'oferta de formació al llarg de la vida són els que tenen un nivell de formació més alt i que per a nivells de formació més baixos l'assistència a les ofertes de formació al llarg de la vida és també més baixa. En definitiva podem veure que els efectes d'una mala escolarització durant l'etapa dels 6 als 24 anys no només es resolen a partir de les solucions que es poden dissenyar des de l'oferta material de formació d'adults, de formació al llarg de la vida o de les ofertes de segona oportunitat.

Gràfic 3.- Percentatge de la població de 25 a 64 anys que ha rebut formació durant les 4 últimes setmanes: Catalunya, Espanya i UE. 2005-2016.

Font: Dades de Catalunya: Idescat. Dades d'Espanya i Unió Europea: Eurostat.

Una de les característiques del canvi social recent (entès en aquest context com el resultat del canvis en la societat que són conseqüències de les innovacions tecnològiques, i per tant també de les innovacions i/o canvis en el món laboral) és precisament la velocitat amb la qual es produeix aquest canvi. En aquests moments el canvi social és molt més ràpid que el canvi generacional. Es deia per exemple a finals dels anys setanta i començaments dels vuitanta que la possibilitat d’haver de canviar de feina al llarg de la vida seria una realitat per a molts dels ciutadans del món occidental en edat de treball i d’aquí se’n derivava la necessitat d’estar preparat per poder-ho fer. Al llibre blanc “Ensenyar i Aprendre, cap a la societat del coneixement” (impulsat el 1995 per la comissaria de recerca i educació, Edith Cresson) es contemplava ja el fet de canviar una mitjana de quatre vegades de feina al llarg de la vida. Simultàniament, es detectava una situació d’elevada inestabilitat laboral, en la qual el canvi s’instal·laria en la nostra societat probablement per quedar-s’hi, com efectivament està ocorrent, una societat en la qual el coneixement es configurava com a l’eix troncal al voltant del qual s’anava construint una nova societat: “La societat del coneixement”.

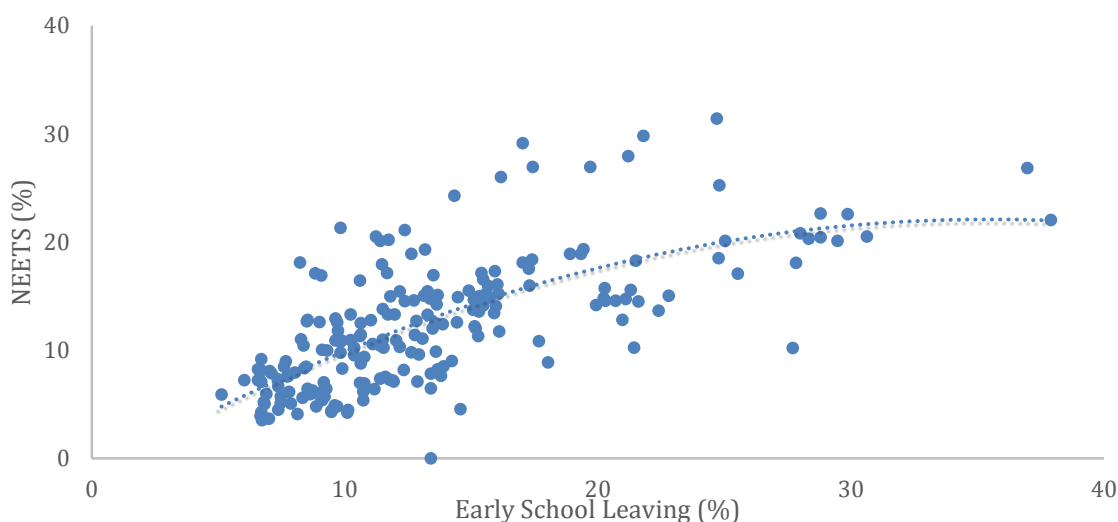
Des de llavors no és únicament la feina la que ha canviat i està canviant, sinó també les relacions entre les persones, els hàbits socials, la mobilitat, la informació i la seva

fiabilitat, etc. És a dir, són un conjunt de factors que requereixen una bona formació per afrontar-los. Per aquesta raó es dóna tanta importància al que s'entén per aprendre a aprendre i la necessitat de disposar de la capacitat i de l'oferta formativa per adaptar-se a les noves necessitats socials (*Lifelong Learner*¹²).

El problema dels NiNis

El percentatge de persones que es troben en situació de NEET (NiNis, en terminologia catalana, es refereix a les persones més grans de 16 anys i que ni estudien ni treballen) és una altra de les dades que hem analitzat en aquest treball. La situació de NiNi va relacionada amb les conseqüències de l'AEP, de fet és un dels seus efectes més notables i més nocius des de tots els punts de vista, és per això que també té un efecte sobre la qualitat de govern d'un país o regió. Podem veure la correlació entre aquesta dada i la de l'AEP i, en conseqüència, amb la qualitat de govern del país (vegeu Gràfic 4).

Gràfic 4: Abandonament Escolar Prematur i Ni-nis.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat.

Les dades d'assistència a activitats d'aprenentatge al llarg de la vida (en anglès, *Lifelong Learning*) acompanyada de la dada de NiNis, ens haurien de donar informació addicional de com una societat és capaç d'afrontar els reptes nous quan l'AEP és alt - ja que una manera de resoldre aquest problema és recuperant la formació per la via de l'aprenentatge al llarg de la vida i abandonant la situació de NiNi, que és la pitjor

¹² Adults d'entre 25 i 64 anys que han rebut formació en les últimes 4 setmanes (Eurostat).

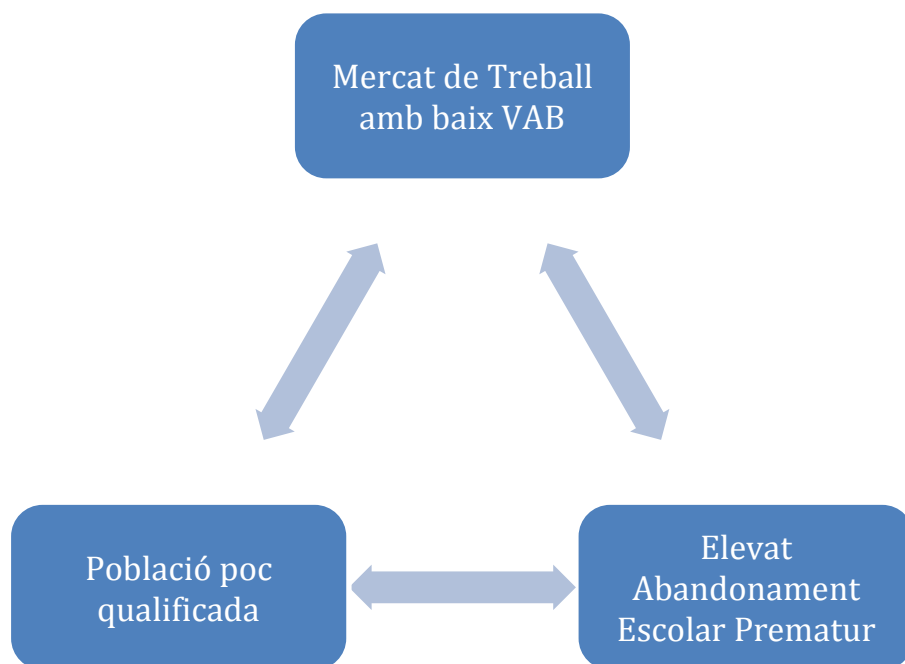
conseqüència de l'abandonament. El desenvolupament d'aquestes dues noves dades ens ajudarà a confirmar la nostra hipòtesi.

Mercat de treball, abandonament escolar prematur i coneixement acumulat de la societat

Els efectes de l'AEP s'han descrit a bastament en el text i podem afirmar que, en general, són molt nocius en molts dels aspectes de la vida social. També hem vist que les raons per les quals es dóna són molt diverses, i en aquest sentit s'han exposat una sèrie de factors que poden explicar-ne la causa: Els hem resumit en dues categories: raons socials i acadèmiques i raons estructurals.

Entre totes elles hi ha una raó que sembla que s'imposa sobre les altres, sobre tot perquè es produeix en l'últim nivell de la decisió d'abandonar estudis que pot prendre un jove. Es tracta de l'estructura del mercat de treball, és a dir, la influència que té la crida que fa el mercat de treball sobre els joves. Es demostra la incidència de l'estructura del mercat de treball en l'AEP, sobretot en països en els quals el mercat de treball presenta un valor afegit en coneixement molt baix. En aquests casos, la crida que fa el salari cap al jove que no té ni capacitat ni interès per seguir els estudis o bé té necessitat econòmica en la família (l'anomenat cost d'oportunitat) és una crida molt forta. Entenem per cost d'oportunitat el cost que li representa a una família tenir a un dels seus membres joves continuant en el sistema educatiu quan ha arribat a l'edat de treballar (16 anys) sense aportar ingressos a la unitat familiar quan podria estar ocupant un lloc de treball. Una bona política de beques hauria de poder resoldre o mitigar aquestes situacions. El fet de tenir una economia amb baix valor afegit en coneixement permet al jove (i a la seva família) plantejar-se la possibilitat d'obtenir uns ingressos sense necessitat d'estar especialment format per al lloc de treball que s'ocupa. Això fa que molts joves vegin clar l'abandonament i el percebin com a beneficiós.

Es presentaria, per tant, la creació, d'un cercle viciós, en el que (1) un mercat de treball amb baix valor afegit en coneixement incentiva (2) un abandonament escolar prematur que, alhora (3) desqualifica a la població que no és capaç ni de crear ni de promocionar (1) llocs de treball amb valor afegit en coneixement.

Aquest cercle viciós pot generar una societat amb tendència a la manca de creativitat i amb escassa predisposició per l'innovació. I d'aquesta societat ha de sortir un govern que haurà de gestionar els interessos d'aquests ciutadans i unes institucions que els hauran de defensar.

7. Conclusions.

1. El nivell d'abandonament escolar prematur (AEP) tindrà un impacte sobre la qualitat de govern d'un país.
2. Hi ha una relació de causa efecte entre l'AEP i la qualitat de govern d'un país.
3. Serà difícil impulsar bons governs en aquells països en els quals l'AEP sigui alt.
4. Les raons que porten a un mal govern són multifactorials, però que el nivell de formació de la població expressat en termes d'abandonament escolar prematur (sinònim

de manca de formació, manca de cultura de la població, manca de valors bàsics, etc.) és una de les raons més determinants per a la definició de la qualitat de govern.

5. De la mateixa manera podem definir inversament les raons que poden propiciar un bon govern: uns nivells baixos d'AEP com a símptoma de la qualitat del sistema educatiu donen com a resultat uns nivells alts de qualitat de govern.

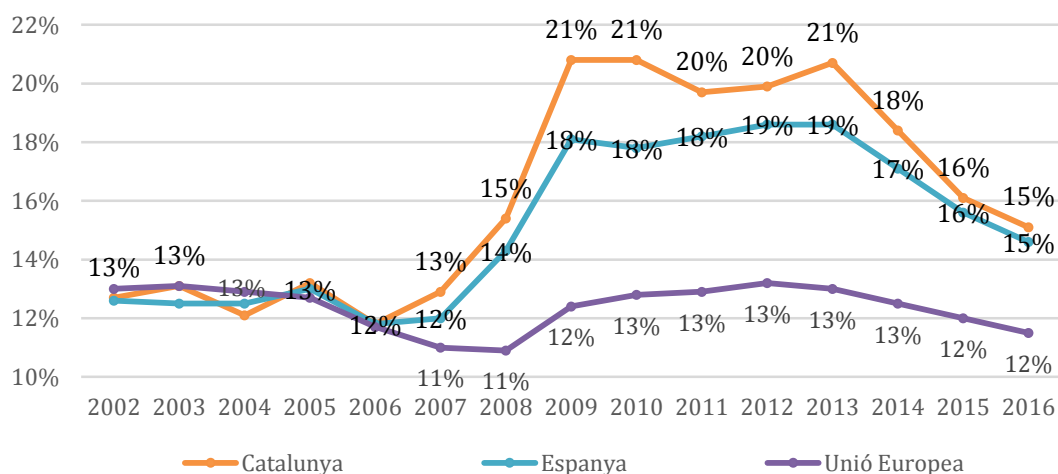
6. Per la seva pròpia naturalesa, l'efecte de l'AEP sobre la qualitat del govern és un efecte a llarg termini tant en el seu sentit positiu com en el negatiu. Les unitats de canvi són generacionals.

7. Les solucions proactives per resoldre els dèficits de formació de les poblacions expressades en forma d'ofertes de formació d'adults no són efectives en aquestes circumstàncies, els no formats tendeixen a no utilitzar els mecanismes de formació permanent (vegeu gràfic 3).

8. La manca de valor afegit en coneixement en el mercat de treball afavoreix l'AEP i es pot identificar com una de les raons que provoca aquest AEP almenys pel que fa referència al nivell últim de decisions que poden prendre els individus amb perfil d'abandonista.

9. L'existència d'alts percentatges de NiNis provinents en la seva majoria de l'AEP apareix com un dels elements que poden ajudar a explicar els comportaments socials de grups importants de població respecte a la confiança i qualitat del seu govern i institucions (vegeu gràfic 5).

Gràfic 5.- Gent jove que no estudia ni treballa (NINIs). 2002-2016.

Font: Eurostat

10. Es pot establir, com a hipòtesi, una relació causa efecte en forma de cercle viciós entre mercat de treball amb baix valor afegit en coneixement, abandonament escola prematur (AEP) i escassetat d'iniciatives socials innovadores que, alhora, afavoreixen l'existència d'un mercat de treball amb baix valor afegit justificat per la suposada manca de treballadors formats per ocupar llocs de treball més innovadors.

11. És molt difícil consolidar bons governs en societats en les quals l'AEP presenta de manera sistemàtica uns valors molt alts. La transició cap a governs de més alta qualitat serà lenta i sempre presentarà elements de fragilitat.

12. Per contra, aquells països en els quals l'AEP és baix la transició cap a governs de més alta qualitat serà més senzilla malgrat que sempre pot presentar elements de distorsió derivats d'una escolarització que, encara que realitzada, hagi estat en condicions de baixa qualitat de l'oferta educativa.

13. Aquells països amb alta qualitat de govern i que, per les raons que sigui, comencin a patir un AEP alt corren el risc de trobar-se amb un deteriorament de la seva qualitat de govern.

14. Aquells països en els quals l'AEP es manté baix tindran una major resiliència, i els efectes de les conjuntures polítiques els afectaran, a mitjà i llarg termini, molt menys que en les condicions contràries.

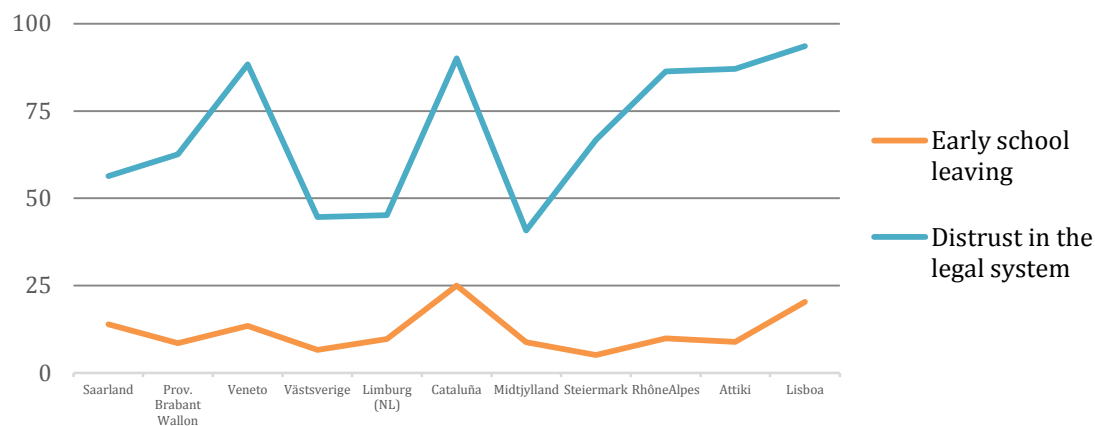
8. Bibliografia:

- Agerberg, Mattias. 2017. "Failed Expectations: Quality of Government and Support for Populist Parties in Europe." *European Journal of Political Research* 56: 578–600.
- Brunello, Giorgio, and Maria De Paola. 2013. "The Costs of Early School Leaving in Europe."
- Case, Anne, and Angus Deaton. 2015. "Rising Morbidity and Mortality in Midlife among White Non-Hispanic Americans in the 21st Century." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 112 (49): 15078–83. doi:10.1073/pnas.1518393112.
- Castelló-Climent, Amparo. 2008. "On the Distribution of Education and Democracy." *Journal of Development Economics* 87 (2): 179–90. doi:10.1016/j.jdeveco.2007.10.006.
- Cederberg, M., and N Hartsmar. 2013. "Some Aspects of Early School Leaving in Sweden, Denmark, Norway and Finland." *European Journal of Education* 48 (3): 378–89.
- Charron, Nicholas, and Victor Lapuente. 2010. "Does Democracy Produce Quality of Government?" https://www.sahlgrenska.gu.se/digitalAssets/1350/1350706_2009_1_charron_lapuente.pdf.
- Charron, Nicholas, and Bo Rothstein. 2016. "Does Education Lead to Higher Generalized Trust? The Importance of Quality of Government." *International Journal of Educational Development* 50: 59–73.
- Colomé, Francesc. 2014. "Panoràmica Sobre l'abandonament Escolar Prematur a Catalunya - L'escola Graó a Graó." *El Diari de l'Educació*. <http://diarieducacio.cat/blogs/grao/2014/10/14/panoramica-sobre-labandonament-escolar-prematur-catalunya/>.
- Dahl, Robert Alan. 1989. *Democracy and Its Critics*. Yale University Press.
- de Graaf, Willibrord, and Kaj van Zenderen. 2009. "Segmented Assimilation in the Netherlands? Young Migrants and Early School Leaving." *Ethnic and Racial Studies* 32 (8): 1470–88. doi:10.1080/01419870902763860.
- De Witte, K., S Cabus, G Thyssen, W Groot, and H. M. van den Brink. 2013. "A Critical Review of the Literature on School Dropout." *Educational Research Review* 10: 13–28.

- Diamond, Larry, and Leonardo Morlino. 2005. *Assessing the Quality of Democracy*. JHU Press.
- European Commission. 2013. *Education and Training Monitor 2013*. doi:10.2766/180281.
- Keefer, P. 2004 " A review if political economy of governance: from property rights to voice". World Bank Policy Research Working Paper 3315, Washington, DC
- Lijphart, Arend. 1990. "The Political Consequences of Electoral Laws, 1945-85." *The American Political Science Review*. Vol. 84. <https://rangevoting.org/Lijphart1990.pdf>.
- Puig, Miquel. 2015. "Abandonament Escolar Prematur: Més Pull Que Push." *Reptes de l'educació a Catalunya*, 325–72. https://www.fbofill.cat/sites/default/files/Abandonamentescolarprematur-ANUARI_2015_cap.7.pdf.
- Nussbaum, Martha C. 2006 *Education and Democratic Citizenship* (Nussbaum, 2006)
- Rothstein, B O, and Jan Teorell. 2008. "What Is Quality of Government? A Theory of Impartial Government Institutions." <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.455.9533&rep=rep1&type=pdf>.
- Rothstein, Bo, and J Teorell. 2012. "Defining and Measuring Quality of Government." *Good Government: The Relevance of Political Science*, 2–39. doi:10.4337/9780857934925.00008.
- Willinsky, John *Democracy and Education: The Missing Link May Be Ours* (Willinsky, 2002),

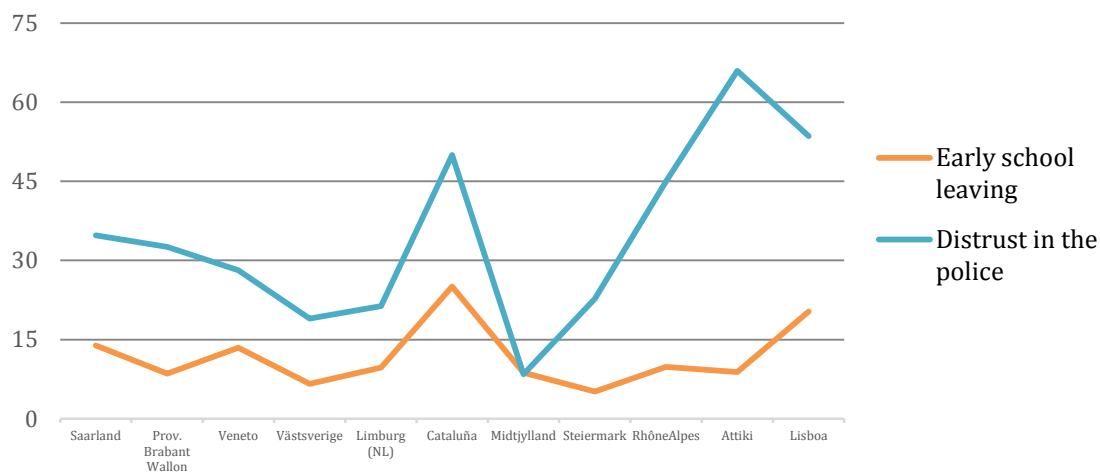
9. Annex. Taules i gràfics.

Gràfic 6: Abandonament escolar prematur (%) i (des)confiança en el sistema legal.

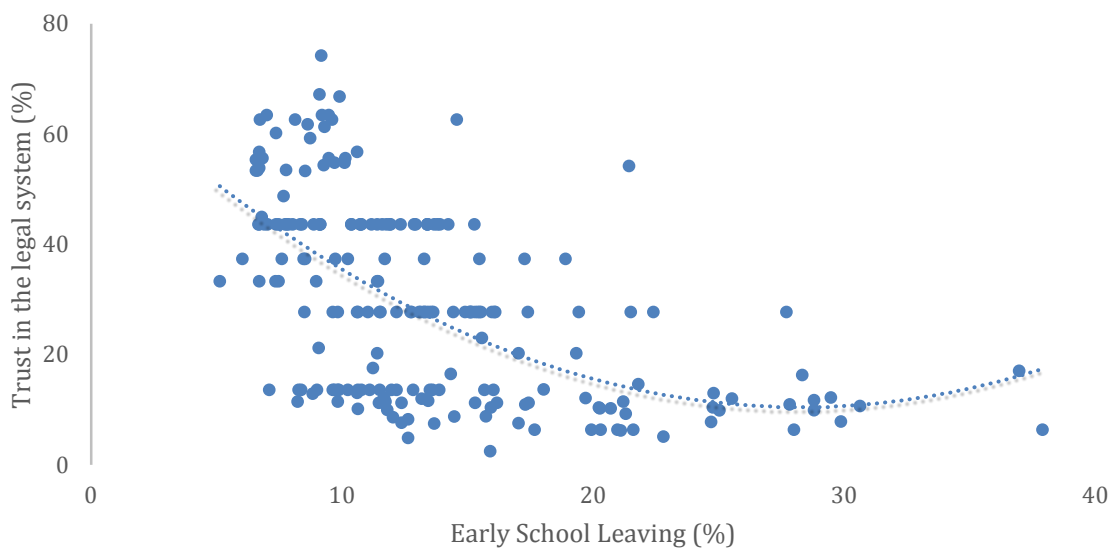
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de (des)confiança en el sistema polític està mesurat en una escala de 0 a 100, on 100 és màxima confiança en el sistema legal i 0 és confiança nul·la en el sistema polític.

Gràfic 7: Abandonament escolar prematur i (des)confiança en la policia (%).

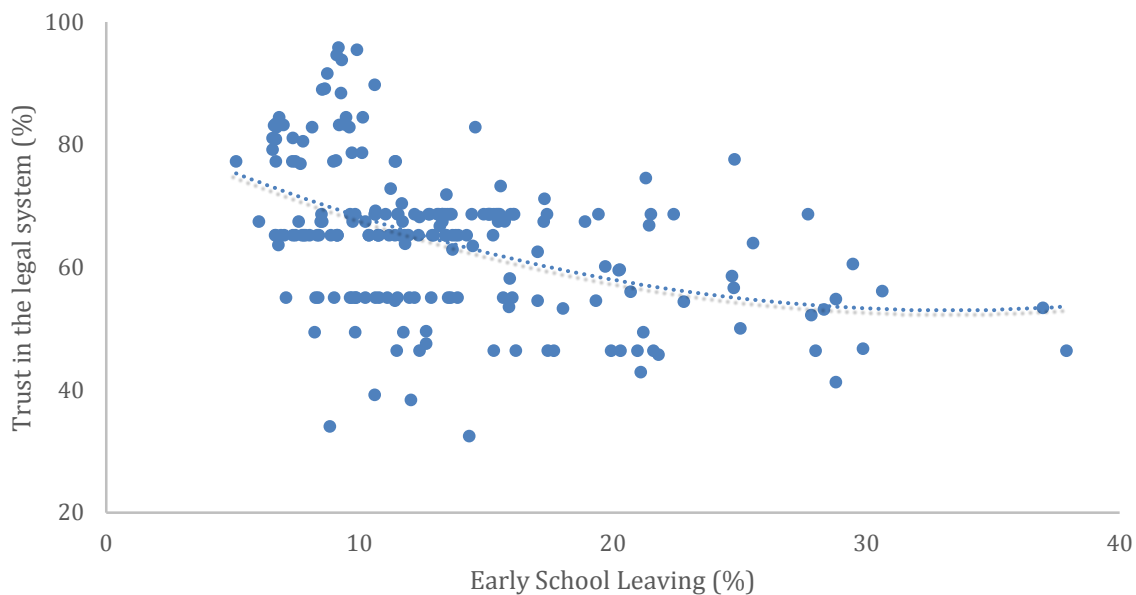
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de (des)confiança en la policia està mesurat en una escala de 0 a 100, on 100 és màxima confiança en la policia i 0 és confiança nul·la en la policia.

Gràfic 8: Abandonament escolar prematur i confiança en el sistema legal

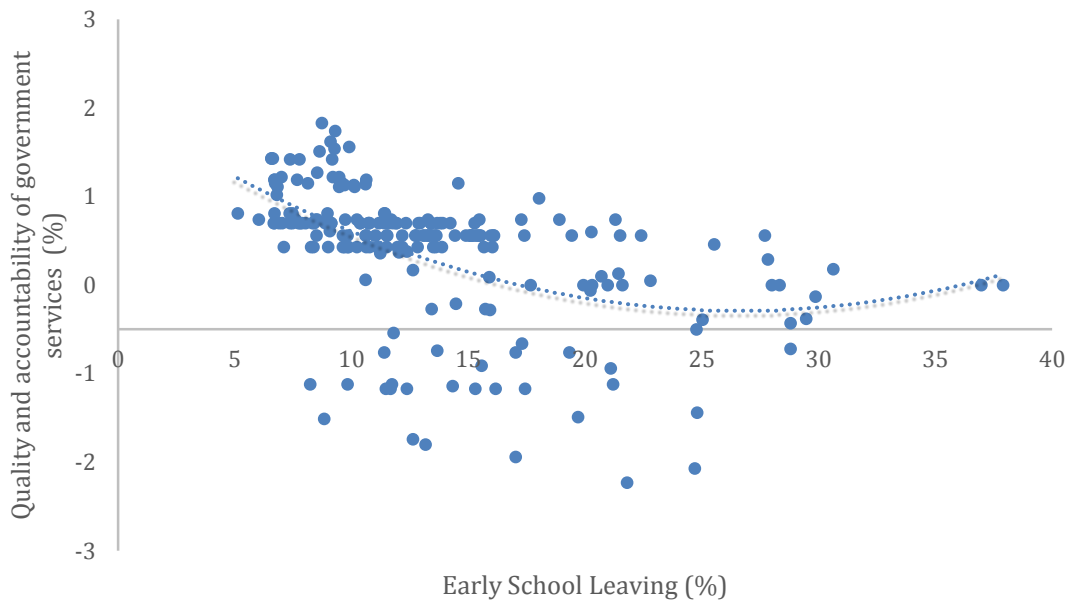
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de confiança en el sistema legal està mesurat en una escala de 0 a 100, on 0 és confiança nul·la en el sistema legal i 100 és màxima confiança en el sistema legal.

Gràfic 9: Abandonament escolar prematur i confiança en la policia

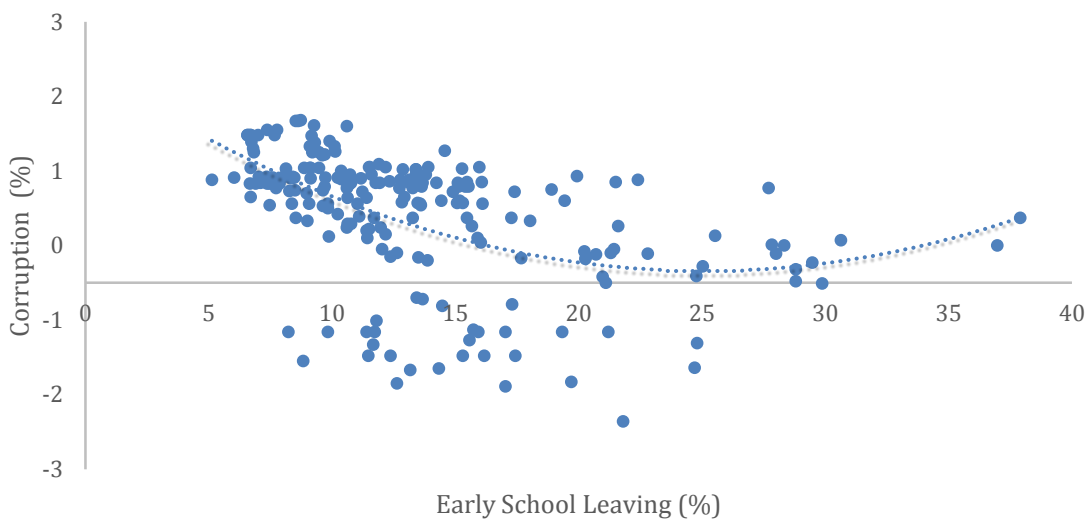
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents d'Eurostat. L'indicador de confiança en la policia està mesurat en una escala de 0 a 100, on 0 és confiança nul·la en la policia i 100 és màxima confiança en la policia.

Gràfic 10: Abandonament escolar prematur i qualitat i rendició de comptes dels serveis del govern.

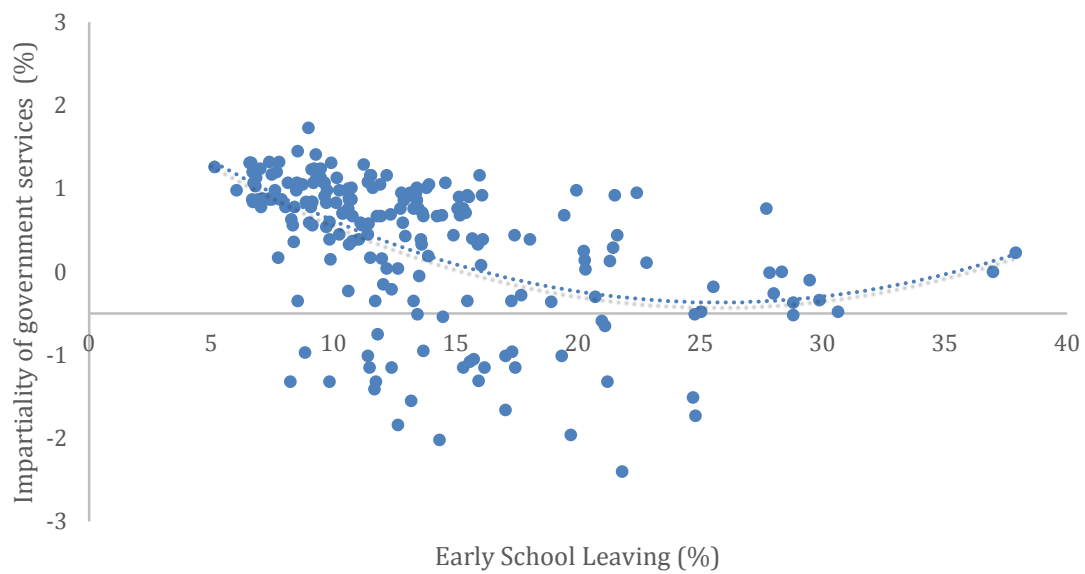
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents de l'Institut de Qualitat de Govern de la Universitat de Göteborg. L'indicador de qualitat i rendició de comptes dels serveis del govern està mesurat en una escala de -3 a +3, essent -3 el nivell mínim de qualitat i rendició de comptes dels serveis del govern i +3 és el nivell màxim de qualitat i rendició de comptes dels serveis del govern.

Gràfic 11: Abandonament escolar prematur i corrupció.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents de l'Institut de Qualitat de Govern de la Universitat de Göteborg. L'indicador de corrupció està mesurat en una escala de -3 a +3, essent -3 el nivell mínim de corrupció i +3 és el nivell màxim de corrupció.

Gràfic 12: Abandonament escolar prematur i imparcialitat dels serveis del govern.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'EU-SPI, provinents de l'Institut de Qualitat de Govern de la Universitat de Göteborg. L'indicador d'imparcialitat dels serveis del govern està mesurat en una escala de -3 a +3, essent -3 el nivell mínim d'imparcialitat dels serveis del govern i +3 és el nivell màxim d'imparcialitat dels serveis del govern.